

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaşe, in I'sa Masixhne hək'eedın kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'bı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'iq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabile ğayrı, I'sayne ı'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebillə kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasıləne hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrıhım peyğambarna, Davud peyğambarna nasıləne ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxı'na, g'attivxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see neni y uvhu, hiccovaiy uvhu, nen əlaamatbıyiy hagu Mattee mançine hək'ee yid geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahi yvaline hək'ee yid nəxüdi yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

¹ İbrihımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

² İbrihımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

³ Yahdukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresiker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

⁴ Ramıker Amminadav g'arayle.

Amminadavıker Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

⁵ Salmonıker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boazıker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovedıker Yessey g'arayle.

⁶ Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle.

⁷ Sileymanıke Rexavam g'arayle.

Rexavamıke Aviya g'arayle.

Aviyadıker Asaf g'arayle.

⁸ Asafıker Yehoşafat g'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.

Yehoramıker Uzziya g'arayle.

⁹ Uzziyeker Yotam g'arayle.

Yotamıker Axaz g'arayle.

* **1:1** 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Axazıker Xizqıya g'arayle.

¹⁰ Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.

Menaşşeyker Amos g'arayle.

Amosuker Yoşıya g'arayle.

¹¹ İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa
g'e'eşşemee, Yoşıyayke Yekonyayiy
mang'un çocar g'avayle.

¹² Baabileençe qabıyle qiyğa, Yekonyayke
Şealtiel g'arayle.

Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.

¹³ Zorubbabiliker Avihud g'arayle.

Avihuduker Elyaqım g'arayle.

Elyaqımiker Azor g'arayle.

¹⁴ Azoruker Tsadok g'arayle.

Tsadokuker Axim g'arayle.

Aximiker Elihud g'arayle.

¹⁵ Elihuduker Eleazar g'arayle.

Eleazarıker Mattan g'arayle.

Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.

¹⁶ Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf
g'arayle.

Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva ey-
hena uxoxa.

¹⁷ Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen
nasılıbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14)
vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen
nasılıbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe,
Baabilqa g'eepşıyled Masixhılqameen nasılıbı
qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'ab cab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

18 I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyuyniy qey'i. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'i'n vuxhne yixhay aq'valqa qığeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. 19 Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hıdee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.

20 Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'i'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. 21 Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.

22 İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

23 «*Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes*»†.

(İmmanuel «*Allah şaka vornava*» eyhen vodun.)

24 Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. 25 Mayramee Dix uxasme, Yusuf məng'i'ka g'ılexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doydud, Yusufee I'sa giyxhe.

† 1:23 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

2

Geed ats'alyndan insanar I'says k'yoozaras abayle

¹ I'sa Hirodee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alyndan insanar abı, ² maane insanaaşike qiyghanan:

– Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

³ Man g'ayxımee, paççah Hirodiy İyerusalimeedın millet nyaqame ixhesın axva.

⁴ Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllimar* sav'u qiyghanan:

– Nyaane Masixh yedike ixhes?

⁵ Manbışe eyhen:

– Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

⁶ «*Yahudeyayne cigabişeena Bet-Lexem,*

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbişda nekke k'inna deş vob.

Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban, Xərna qığeç'es»†.

⁷ Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qığevç'una qopkuna gah qıviyghan.

* **2:4** 2:4 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

† **2:6** 2:6 İnexüd Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

⁸ Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

– Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozasar.

⁹ Manbışe paççahee uvhuynçil k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahl şargile g'avcuyme xəneynıb manbışik'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. ¹⁰ Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. ¹¹ Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışil gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazinanın balagbı aaqı, Mang'us k'inəəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətirbı hele. ¹² Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa siviyk'al.

Misirqa heebaxa

¹³ Geed ats'an insanar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaik adı eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodıs Uşax t'abal hı'ı gik'asıd ikkan, mançil-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

¹⁴ Mane xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. ¹⁵ Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree

otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix‡ Misirğançe qort'ul»§.

Hirodee uşaxar gyabat'a

¹⁶ Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabişeebın q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. ¹⁷ Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Raamee ses qadayle,

Mana Raahileyına uşaxaaşıqa geeşena,

Uts'urna ts'ir vooxhe.

Manbı devxhal-alla,

Ces yik'bı huvuyid ikkiykan deş».*

Misirğançe sivişk'al

¹⁹ Hirod qık'uyle qiyğa, Yusuf Misirnang'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaiik adı ²⁰ eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

²¹ Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailyqa siyk'al. ²² Yusufuk'le, Hirodne cıgee mang'une duxee Arxelayee

‡ **2:15** 2:15 Dix: inyaa Allahee İzrailyne milletk'le dixva eyhe. Man Allahıs ikkanan, g'əyxı'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ikkanan Allahee I'sa Masıxır g'əyxı'nava, Mana Allahıs inekke k'anena vorva. § **2:15** 2:15 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1). * **2:18** 2:18 İnexüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbişda sa vuxha. Raahile İzrailyne milletne yedyaaşına sa yixha.

Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'əonna maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. ²³ Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xıl ts'its'ee'eva eyhe

¹ Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaşılqa hixhar ha'a. ² Mang'vee eyhe ıxha:

– İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqq'lıqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha!

³ İnvə Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreençe ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbı he'eva,

Mana ulğəç'esin cigabı qotku qe'eva!»‡

⁴ Yəhyee devayne xhayıken tanalinbı§ alya'a

* **3:1** 3:1 Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ıxha. Xhineeqa k'yooq'uyle qiyğa, mebnə ts'ebnə ı'mı'r giviğalva eyhen ıxha. † **3:2** 3:2 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** 3:3 İnxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). § **3:4** 3:4 Xhayıken tanalinbı: Cune tanalinçika Yəhyee, İlyas peyğambarık akar ıxha.

ixha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hı'iyın itv ixha. ⁵ Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeence, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. ⁶ Manbişe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ixha.

⁷ Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbişik'le eyhe ixha:

- Xoçebişda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eççu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsınbıva? ⁸ Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. ⁹ Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrihım yışda dek dişdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebişikeb İbrihımıs uşaxar haa'as vəxəsınbı. ¹⁰ Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. ¹¹ Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınanee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbı haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. ¹² Attayl sukuke həpırçüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna

* **3:7** 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinuna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbişik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

suk anbareeqa sa'as, çike qıǵeç'uyın həpır-çüpıríd k'idəbəqqəne ts'ayıqqə heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecenva I'sa arayle. ¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

– Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Hasre həşdiys məxüd ixhecen. Şi Allahıs ikkanan ha'as ikkan.

Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. ¹⁶ I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qıǵeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece. ¹⁷ Sayid xəybışeençe ses qadayle:

– İna Zas geer ikkana Dix† vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4

İblisın I'sa siliys t'xiyxə

¹ Qiyğa I'sa iblisın siliys i'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ikekka. ² I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığnaiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ixhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

† **3:17** 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşık'le eyhe ixha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ixha. Məxüd Allahee I'sa hək'erar Masixh, Paççah vornava eyhe.

³ Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'leceñ.

⁴ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– *«İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çikana i'mi'r haa'ava»** otk'un.

⁵ Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cigeeqa giyxhxı, ⁶ eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde:

Allahee *«Yiğnemeə malaaikaşılqa əmr haa'as, Ğu xılibışıl qıkkecen, Yiğın g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxharcenva»†.*

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– *«Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmıyxəvad»‡* otk'un vod.

⁸ Manke iblisın I'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paççaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen:

⁹ – Ğu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

¹⁰ Manke I'see mang'uk'le eyhen:

– Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde:

* **4:4** 4:4 İñəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3). † **4:6** 4:6 İñəxüd Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ **4:7** 4:7 İñəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16).

«Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us t'bəədat
he'e»[§].

¹¹ Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletılqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

¹² I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhımee, Mana Galileyeeqa siyk'al. ¹³ Mana Nazaretğançe qığeç'u, Zevulunıy Naftaliyne nasılıbıde cıgabışeeqa, golyune mıgłekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. ¹⁴ İnexüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁵ «Zevulunneyiy Naftaliyne cıgabışee,
Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne
şene aq'val,
Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee,

¹⁶ Miç'axıyvalee eyxhene milletık'le,
Xədıń işiğ g'ece.

Hapt'asde əqi'n avquynbısilqa
Nur gyoğa»*.

¹⁷ Mane gahıle I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

– Bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahıyvalla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

[§] **4:10** 4:10 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13). * **4:16** 4:16 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (9:1).

† **4:17** 4:17 Xəybışda Paççahıyvalla: Xəybışda Paççahıyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahıyvalee insanaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

18 Yiğbişde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbişe xhineeqa tor ayhe ıxha. 19 I'see manbişik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa insandar avqqaqqanbı haa'as.

20 Çocaaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

21 I'sa sık'irra ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebın çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbişe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. 22 Mang'vee qopt'uluykum, manbişe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insandar yug, sayıb xəp qaa'a

23 I'sa Galileyavolle iykır maane, manbişde sinagogabişee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paçcahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insandar gırgıne ık'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha. 24 Mang'une hək'ee Suuriyeevolved ats'axxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbınanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. 25 Galileyeeñçe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe,

‡ 4:23 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşe i'bəədat ha'an cıga.

İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ixha.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle,

² Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karaı'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybışda Paçcahiyvalla* manbışda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbışis yik'ıbı helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbışis cuvab huviyn ciga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otx-huniyleyiy ulyodğuyle geeb vukkananbı!

Allahee manbışis cos ikkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' mətınbı!

Manbışik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı!

* **5:3** 5:3 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaş Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

Xəybişda Paççahiyvalla manbışda vuxhes.

11 Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı. 12 Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iyena q'eviy dyunyeyn nur

13 Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'ızmallı avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmallı savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

14 Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. 15 Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtıne cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. 16 Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışık'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

17 Vuşde ək'leeqa qımayleceen, Zı peyğambaraaşe uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ikkanva hagvas qarı. 18 Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'iyee hıgəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərfıb, sa k'inin

† 5:17 5:17 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarile ğana huvu (Tavrat).

xat'ıd hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybişde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybişde Paççahiyvallee axtına ciga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine[‡] qopkuvalile hexxaba devxheene şu Xəybişde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «*İnsan gimek'a*»Ş, şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar kara'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee goxhxhanas.

²³ Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'ıl yığna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakımısqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles,

[‡] **5:20** 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı din-darar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarile ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. **Ş 5:21** 5:21 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13).

g'aravulyçeeयर zindaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqqı g'aykkas deş.

Zınayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zına hıma'ava»* uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zöıyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakı, yik'ee zına hı'ınacar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karı'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağepçuyle yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karı'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xil gyatxı dağepçe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxiyvunava xılyaqı kağız heleva»† uvhu. ³² Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhrıng'vee xhunaşşe zına ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zına hı'ına xhinne eyxhe.

K'ınine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbışıka k'ın g'ımıysar,

* **5:27** 5:27 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14). † **5:31** 5:31 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1).

nişinemeeıy Rəbbilqa k'in g'assır, manıd he'e†. 34 Zımee şok'le eyhen, nişılqacad k'in g'imıysar. Xəəlqan k'in g'imıysar, mana Allahna taxt vobna, 35 ç'iyelqan k'in g'imıysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalımılqanıd k'in g'imıysar mana xənnə Paççahna şahar vobna. 36 Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imıysar, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayıy k'aarı qaa'as vəəxə deş. 37 Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşıd» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'anıken vodun.

Duşmanar vukkiykne

38 Şok'le «Ulene cıgee ul, siliyne cıgee sili qeqqeva»§ uvhuyn g'ayxhiyn. 39 Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayıy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. 40 Gu məhkameeqa huvu yiğın tanaalın gurt g'ayşes ikkanxhee, məhrıng'us mançıl ooğançe ali'ıynıd hele. 41 Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhrıng'un kar q'ölle kilometr haqqe. 42 Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a.

43 Şok'le «Vas k'anena ikkiykne†, duşmanır g'ımece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. 44 Zımee

‡ 5:33 5:33 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12). § 5:38 5:38 İnexüd Mısa peyğambarne

q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzraılee şene gahbışıl Roma İmperıyeyne eskeraaşısse cos ıkanan kar, cos ikkanne insanısqa haqqa'as əxə ıxha. † 5:43

5:43 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18).

şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ynbişdemeeeyib düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una veriğ yugunbişilqab, pişinbişilqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'uyınbişilqab g'ahap'k'ynbişilqad akaradacad gyoga. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'ıbı sa'anbişed‡ ha'a dişde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbişe həməxüd ha'a dişee? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaşine ulene ögiyl manbişik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasıbıs sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbişe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbişeeiy* şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe

‡ **5:46** 5:46 Nalok'ıbı sa'an: Mane gahıl nalok'ıbı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ıbı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'ıbı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'ıbı sa'anbişqa duşmanaşiqa xhin-neni ylyaaka. * **6:2** 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe r'bədat ha'an ciga.

con mukaafat alyaat'uyın. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxecen. ⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cıgabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyın. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. ⁷ Düə haa'amee, menne dinne milletbışe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbışısqa həməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mançil-alla şu inəxüb düə hee'e:
«Xəybışeeına Dek yişda!
Hasre girgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!
¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,
Xəybışee nəxübiy
Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxı'd ixhecen!
¹¹ Hucoone ixhes, g'iyıniysın şas oxhanasın gıney
hele.
¹² Şi qotkuda hidi'iynçile, Ğu ılyheç'e,
Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'iyn yik'el hixan ha'a.
¹³ Həməxüd he'e, şi bınahın hımoot'alcen,

Şeyt'anıke şi g'attivxhan hee'e».

14 Şu insanaaşe şok hı'iyınbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. 15 Şu insanaaşe şok hı'iyınbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

16 Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyın. 17 Gümee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. 18 İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxhecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkik'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

19 İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. 20 Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkepç'ı qəqə deş. 21 Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'ıd maa'ad ixhes.

22 Ulen tanıis işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıid nurun gyatsts'ı ixhes. 23 Yiğne missine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvatee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallahhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

24 Şavussecaḅ q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'imece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyna humaa'a

25 Mançil-alla Zı şok'le eyhen, hucoone ox-hanas, hucoone ulyoğas, hucoonyxan alya'asva mançina hımaa'a. Nya'a, ı'mı'r otXHuniyle, tanıd tanalinçile gıranda dişde vod? 26 Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı mıssıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaaşile nimeexheyib ooqa dişde vob? 27 Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət ı'mrena hexxa'as vəəxə?

28 Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. 29 Şenmeen karnane Sıleymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş. 30 İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? 31 Mançil-allad «Hucoonyxan oxhanasva?», «Hucoonyxan ulyoğasva?», «Hucoonyxan alya'asva?» mançina hımaa'a. 32 Mane karbışde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. 33 Şumee ts'eppe Allahna

Paçcahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesın. ³⁴ Mançil-allab g'iyqiyna hımaa'a, mançin çincab-çina haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

¹ Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. ² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. ³ Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? ⁴ Yiğne ulee ç'ilyng'a, nəxüdne ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» ⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabışis himele, deşxhee mançin satk'ilıd şu qoodas. Vuşun mir-varıbı vokbışde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsınbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveykesın, akka k'etvee – şos aaqasın. ⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? ¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? ¹¹ Vuşun yik'bı nimee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde

uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gya-bat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesınbı mane yəqqı'n avayk'an. ¹⁴ I'mrena yəqqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı ıveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yugrab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. ¹⁹ Yugna meyva hudyoolea yivib gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. ²⁰ İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnava» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyaaamatne yiğil

gellenbişe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?»
²³ Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeep-xhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı alix-hxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eeyid man xav cigee ulyozzuriyn. Man su-val aly'il-alla hı'ğətkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane gırğınçin xaakın ha'asın. Xavıd qukkyyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyñçile matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırğın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see ı'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

* **7:29** 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbişe Q'aanunee otk'unıynbı insanaaşılqə hixhar ha'a ıxha.

¹ I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. ² Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətı q'a's ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. ³ I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:

– Ho'o, Zas ikkanan, mətı qıxhe!

Mana insan mankecar mətı qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınısqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

⁵ I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a:

⁶ – Yızda Xərna, yizde nukarıs paralic i'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen:

– Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabıcad uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəesda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabıle I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletık'le eyhen:

- Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədn inyam neng'uqacad g'acu deş. ¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paçcahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl savaales. ¹² Co ine Paçcahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paçcahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

- Hoor! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.
Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyotur ne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. ¹⁵ I'sa mæng'ı'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cınaarıl qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. ¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ık'arbı ts'ts't'ı,
Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u»*.

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabişik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. ¹⁹ Maa'ar

* **8:17** 8:17 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4).

Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaasına† sa qıxha eyhen:

– Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Süvəbışıqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee‡ vuk'ul apçesınıd ciga deşin.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

– Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'in dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. ²⁴ Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mırıtışın lotk'a gyayts'en. Mane gahıl I'sa g'alirxhu eyxhe. ²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

– Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e!

²⁶ I'see manbışik'le eyhen:

– İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

† **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllimar manbışik'le Allahee Mısayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mirtbışik'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı.
 27 Mançile telebabı mattepıxa eyhen:

– Mana nəxrına İnsanne? T'ufanıd, mirtbışınid Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

28 I'sa golyune şene aq'valqa ilğeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane mağarabışee ne nıyaq'vbışeençe, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpq'ıniyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə vuxha deş. 29 Manbışe ts'ir üvxü eyhen:

– Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkın? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidıpxhırcar qarı?

30 Manbışıke sık'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. 31 Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

– Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eeşse.

32 I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übba aaxva deş.

33 Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. 34 Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, yişde cigabışeençe qığeeç'e.

9

I'see paralic i'xı'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyane Cune şahareeqa qarayle. ² Mang'usqa paralic i'xı'na tyuleena sa insan ıkkəkka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic i'xı'yng'uk'le eyhen:

– Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'allimaaşe* coled-alqa uvhuyn:

– Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbışde fikireençe i'lğəən g'acu I'see eyhen:

– Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı i'lğəə?

⁵ İncin neniyy eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? ⁶ Şok'le inıd ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixısse† bınahbışile ilyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic i'xı'yng'ulqa sak'ı eyhen:

– Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

⁷ Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an.

⁸ Milletık'le man g'acu qətq'i'n, insanaaşıs məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

* **9:3** 9:3 Q'aanunun mə'allimar: manbışik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

† **9:6** 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

9 I'sa mançe ı'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cige gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle.

10 I'sa sufranılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyyi ‡bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacige kar otxhan ıxha.

11 Fariseyaasıq'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka sacige kar oyxhan?

12 I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaasış doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ikkiykkanna. 13 Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sivne hək'ee qiyghan

14 Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

‡ **9:10** 9:10 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaasıqqa xhinneniy ilyaaka. § **9:11** 9:11 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqqa oogañçe avqa ilyaaka vuxha. * **9:13** 9:13 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6).

- Nya'a şiyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa?

¹⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı.

¹⁶ Neng'veecab yisseyne tanalinçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseynçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ilbab xəp quvxhes. ¹⁷ Ts'edın çaxırđ yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırđ ehekkasın, tuluğbışikinnıd ixhesın. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxırđ axvasın.

I'see xhunaşseyiy içiy yug qaa'a

¹⁸ I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

- Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ı'lqa xıl gıxhxheene, mana eexvasda.

¹⁹ I'sa suğots'u, telebabışika sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

²⁰ Mane gahıl yıts'ıq'völle (12) senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalinçine baağık seet'a. ²¹ Məng'ee celed-alqa eyheva:

- Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

²² I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen:

† 9:18 9:18 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəodat ha'an cıga.

– Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'i.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. ²³ I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, ²⁴ eyhen:

– G'eepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alirxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. ²⁵ Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sığeets'ana. ²⁶ Mana xabar, mane cigabışde ğırgıne surabışılqa hiviyxharna.

I'see q'öyre bı'rq'ı'na yug qa'a

²⁷ I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix‡, şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöö vuxha. ²⁸ Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nı Mang'usqa qavayle. I'see manbışik'le eyhen:

– Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq'ı'nışe Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yişda Xərna!

²⁹ I'sa manbışde uleppışik qet'u eyhen:

– Vuşde inyamıs sik'ı helen.

³⁰ Manbışın uleppı mankecad qeedaxhenbı. I'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immey-heva» eyhe. ³¹ Manbıšemee mana xabar, mançe qığeeç'ı mane cıgayne ğırgıne surabışılqa hivxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

‡ 9:27 9:27 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüdü peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³² Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. ³³ I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

- İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ıxha:

- Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une ku-magıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xivaaşeeiy şaharbışee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeeəne Paçcahiyvalina yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ık'arbışikeb yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. ³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

- Şagav geedıd, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesılqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbışıs cinaaşıs əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, ık'arbışike, vuk'arbışike yug qaa'asda xhinnena guc. ² Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun do bı in bı vod: ts'erriyna Py-oturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc

Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'une xılyaqa quvuna Kariotğaçena Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole:

– Menne milletbışısqa imaaq'an, Samariye-bışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e.

⁶ Ts'eppa aguynə vəq'əbışısqa xhinne İzrailyne milletısqa havak'ne. ⁷ Hapq'inne cigabişee

«Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxhava» eyhe.

⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, i'xnabişe gyavts'uynbı məttee'e, cinarıd qıge'e.

Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'inəəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a.

¹⁰ Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtniy, çarıxbıniy, əsaaniy ilymaat'a.

İşçiys otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeeıyb manbışəəng'ə

aaxve. ¹² Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam hevle.

¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayir-düə mançil vuxhes, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayir-düəıyb mançil aaxvas deş.

¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde

* **10:4** 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yik' gyotxhananva» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna dəv'iy vukkees vukkan vuxha. † **10:7** 10:7 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahlı xhinne k'ırı iliyxhe.

g'elybışilin tooz gikke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyamatne yigil mane şaharis Sodomuliy Homorayle‡ dağamda ixhes.

I'see telebabışik'le dağamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışisqa g'ixooole. Mançil-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe. ¹⁷ İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as, cone sinagobışee çümqbışika gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbışisqayiy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yizde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu mebinbışde xilyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançina hımaa'a. Hucooyiy eyhes ıkkənva mane gahıl şok'le hagvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocee çoc, dekkee dix mering'une xilyaqa gyapt'ecənva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayiy yedilqa g'elil qeepxa, manbı mering'une xilyaqa gyapt'ecənva qevles. ²² Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. ²³ Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna

‡ **10:15** 10:15 Sodomiy Homora: İbrıhım peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğu'u havaakal ha'a.

DixŞ qalesda. ²⁴ Teleba mə'əllimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. ²⁵ Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançil-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axxhecen. Məxdınıd dyugulenın deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. ²⁷ Zı şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yığniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. ²⁸ Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pıls massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'iyelqa g'a'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. ³¹ Mançil-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareşileb nimeexheyib gıranba vob! ³² Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

Ş **10:23** 10:23 İnsanna Dix: I'see gedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

* **10:25** 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Fariseyaşe ögiyl məxüd I'sayk'le eyhe ixha (9:34).

³⁴ Vuşde fikreeqa qımayleceñ, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilinc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,
Yiş yedike,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna i'mi'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mi'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna i'mi'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna i'mi'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. ⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedin mık'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıyışde şaharbişee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qidghın hu'iyñcis I'see alidghuniy qele

2-3 Yəhye zindaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

– Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bi'rq't'nbışik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan i'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'idıyxhenbışik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbışılqa yugna xabar hivxhar haa'a†.* ⁶ Zalqa şak hidi'ına nimee baxtivariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'inmee, I'sa cəmə'ətis Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

– Sahreeqa nişiqə ilyaakasniy hapk'in? Q'amışiqane, mıtın i'ğiykar ha'ane? ⁸ Nişiqaniy şu ilyaakas hapk'in? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'ıyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. ⁹ Manke nişiqə ilyaakasniy hapk'in? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarıler ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

* **11:2-3** 11:2-3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'l, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1)

«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yizda insan g'ixele,
Mang'vee Vas yəq haa'as»‡.

11 Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşə vuxuynbişde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ixha deş. Xəybışeene Paçcahiyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. 12 Yəhyeyne yiğbişile g'iyiniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paçcahiyvaleeəqa gucağa gyabak'a, şavaayiy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana. 13 Q'aanununudŞ, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. 14 Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*. 15 K'ırıbınang'vee k'ırı alixxhecen!

16 Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşik akar:

17 «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!

Şi şos ak'ına mə'niy qəpq'ı',
şumee gyaaşu deş!»

18 Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırıl ulydyoğava, «Mana

‡ **11:10** 11:10 İnexüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununud Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat). * **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

cinin aqqıva» eyhe ıxha. ¹⁹ İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe.

Bınahbışıke xıl ts'its'di'ıyn şahar bı

²⁰ Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguyn şaharbışee, bınahbışıke xıl ts'its'di'ıynbışis, Allahne yəqqı'lqa sidipk'ılıynbışis güx haa'a:

²¹ – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışik'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erkiybid ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras.

²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğil şos Suruleyiy Sidonıle dağamda ixhes.

²³ Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana şahar g'ıyniyne yiğılqamee aaxvasdaniy. ²⁴ Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğil vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

²⁵ Manke I'see eyhen:

† **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaaşik'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a!
²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd ikkiykın hı'ı.
²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix‡ şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dixerır Dek şavusiy hagvas ıkkın, manbışik'ler haagvana.

²⁸ Obzurıynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtıra ıkdekkana vor, Yızın yik'id güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12

I'see Şabbatne yiğine hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğıl suk qevhuynə çolbışile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı mıssıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal.
² Fariseyaaşik'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

‡ **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaasıik'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxı'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışe Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dıdeesın ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar dın k'orada hıdy'a'nıbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

- İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil†
hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüd eyhe:

- Nya'a şu qətqi' dişde, Davudiy cukanbı
mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva?

⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın
gıney alyaat'u, cukanbışika sacıgee oyxhanan.
Man gıney kaahinaaşile ğayrı şavuscad oxhanas
ikkan deşdiy. ⁵ Şu Q'aanune qətqi' dişde, kaahi-
naaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib,
manbışil taxsir axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Al-
lahne Xaaler Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas
q'urban deş, rəhi'm vukkan»‡ cuvab hucoo ey-
hen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbışılqa
bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna DixŞ, Zı Şabbatne
yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır
xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşe I'salqa
taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe
Mang'uke qiyghanan:

† **12:2** 12:2 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esın
yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as
ikkanvaniy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan
deşvaniy otk'un. I'sayne gahılyne fariseyaaşe mane yiğil
ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha,
gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea
peyğambarne kitabee otk'un (6:6). § **12:8** 12:8 İnsanna
Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür
Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana
Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga:
Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

- Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbine?

¹¹ I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele:

- Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançil-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen:

- Xıl hotke!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. ¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qığeepç'ı, I'saykın nəxüdnə ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxi'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışin gırgınbı yug qaa'anbı.

¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüd Rəbbinə mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxi'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor.

Zı Yızın Ri'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuayne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ *Mang'vee ts'irib haa'as deş, hi'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabişee g'ayxhes deş.*

- ²⁰ *Mang'un qotkuyn məhkama ğamdexha,
Mang'vee hoççunun q'amıšid haq'var ha'as
deş,
K'ətqəş qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.*
- ²¹ *Milletbıšda umud Mang'une doyulqa vuxhes»†.*

I'see Allahne gucuka cinar qıĝa'a

²² Mançile qiyĝa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yušanır ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile mat-tepxha sana-sang'uke qiyghanan:

– Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masixh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qıĝa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe ı'lĝəən I'sayk'le ats'axhxa, Mang'vee manbışik'le eyhen:

– Sa ölkə q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavıd geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qıĝayhexheene, man adĝançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahiyvalla aaxvas? ²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qıĝa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qıĝa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qıĝa'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

† **12:21** 12:21 Manva Yeşaya peyĝambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ **12:23** 12:23 Davudna Dix: Masixh Davudaan-bıšda ixhes, məxüd peyĝambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

29 Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'alas ikkan, qiyğad sixbı ha'as.

30 Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe. 31 Mañcil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'iyne kufurıle ilyhıdeepç'es.

32 Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuıng'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş.

33 Yivek'le yugnava eyhexhee, mañçine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mañçine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkexhe vaats'a vooxhena. 34 Xoçebışda nasıl, şu pısınbınağ'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. 35 Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısınğ'veeyid pısdə xazineençe pısınbıxhe qığa'anbı. 36 Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yığıl nişil-alla qadiy uvhuıne cuvabil-alla, insanaaşə cuvab qeles. 37 Ghaleençe qığəç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsırid gıxhxhesın!

Yunus peyğambarın əlaamat

38 Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşə I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan.

39 I'see manbışis inəxdun alidğhınıy qele:

- Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pıse insanaaşə əlaamat t'abal ha'a. Man-bıšıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybıšee axvas. ⁴¹ Ninevayne milletin Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alixhxıva, bınahbıšike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'iyaamatne yiğıl manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kraliçeeıd dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxıva, məng'eeyid Q'iyaamatne yiğıl oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sıleymaniler Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qığəç'uyle qıyğa xhyanı deşde cigabişee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yıcıd iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı doralə, qığəç'uyneçar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar denə, məttıda g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'in çıkasana yıghille çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qıyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısa qales. İne gahıne pıse insanaaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenaiy cune xızanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva

abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

– Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele:

– Yızda yediy Yızın çocar vuşbine?

⁴⁹ Mang'vee xleka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışeene Dekkıs ıkkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yiçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğıl xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'in lotk'ee giy'ar, millet-mee deryahne mıglectad axva. ³ I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qığeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıglectqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad ayleylenbı. ⁶ Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. ⁷ Mançike sass-abıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, ayleylen haysar deş. ⁸ Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinıd

xhebts'al (30) nəqqees ezuynçile geed şagav hele. ⁹ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxhecen!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Şos Xəybışeene Paççahiyvaleene dyugulene karbışin ats'axhxhay huvu, şenbışismee huvu deş. ¹² Şavuşayiy vod, məxrıng'us sİK'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuşayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın. ¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-

ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı iliyxhe-meeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş.

¹⁴ Məxüd Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ *İne milletın yik'bı g'ayelqa sak'ı,*

K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppi gyatxıynbı,

Uleppişik'led g'imececenva,

K'ırıbışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'bışik'led haymexhecenva,

Zalqab siviık'al deş,

Zı co yug qeecenva».*

* **13:15** 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

16 Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırıbışik'led g'ece-g'iyxheva! 17 Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ıkkaniy, g'acesme manbışik'le əxi' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ıkkaniy, g'ayxhesıd əxi' deş.

18 Həşde şu k'ırı alixxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ıkkıykınva. 19 Şavuk'leyiy Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyın şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. 20 G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. 21 Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva. Dağamın yığbı qadımee, Allahne cuvabıl-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qıgeç'esda. 22 Gı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yığısiysın işbı ha'ava, var-devletın hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. 23 Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyınçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

24 I'see manbışis sa mebna misaala ts'its'aa'a:
 – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar?
 Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum

üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyapk'iyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce giviyyəğal. ²⁷ Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yişda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyan vuxha?» ²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaş mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'ın mana ulyoodas?» ²⁹ İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalamee manbı sacigeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar.

³² Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirigee ələəne alabışde nekke axtınçılqa siviyyk'al. Mançike xəə ileedaxvane şit'yaaş akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletıs misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,
Dyunye itxhuniyle inyaqa
Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as»†.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletıke curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

– Çolee alyabyıne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna.

³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalin uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qiviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qiviyşalanbıb malaaıkar vobınbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaıkar g'axuvles, mançınıd pıse yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbıyiy pısvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa

† **13:35** 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2). ‡ **13:37** 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxhecen!

Xəybişde Paççahiyvaline hək'eena xheyible misaala

⁴⁴ Xəybişda Paççahiyvalla§ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagin mirvarıbı t'abal ha'a.

⁴⁶ Mang'uk'le geeb giranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alişşes vəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayib Xəybişda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. ⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısınbıd dağaa'anbı. ⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhiring'ad həməxüd ixhes. Malaaıkar adı pısınbı qopkuynbişde əreençe g'əvxü, ⁵⁰ manbı geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöone gyopxhanne peşteeqa dağaa'as.

⁵¹ I'see manbışike «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. ⁵² I'see manbışik'le eyhen:

§ 13:44 13:44 Xəybişda Paççahiyvalla: Xəybişda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı iliyxhe.

- Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'ediniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabıd ts'its'i'i mançe ayk'anna. ⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'il, maane sinagoge* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

- Nençeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdnıyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? ⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? ⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yiçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyan Mane İnsanı man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seeme manbışik'le eyhen:

- Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəəng'ə hı'rmat gıviyxhena.

⁵⁸ Manbışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14

Xhıneeqa k'yooq'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galıleyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe.

² Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen:

* **13:54** 13:54 sinagoga Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

– Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ynbişde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

³ Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşseyne Hirodiadaynemeə, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xileppı ayt'ıl, zindaneeqaniy dağərçu. ⁴ Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». ⁵ Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətile qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətıd Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnang'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mik' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. ⁷ Mang'vee k'in g'iysar, içee cuke heqqıyn helesınva. ⁸ İçeeyid yedee xət qı'iyın eyhe:

– Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaşsinee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. ¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. ¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içiys abayle. İçeeyib mana yedis vukkekka. ¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişeeəe insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxa, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. ¹⁴ I'sa

lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbıšıs rəhi'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

– İnyaa hiqiy-alla vuççud dešin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xivaaşeence cosun oxhanasın kar alişşecen.

¹⁶ I'seeme manbışik'le eyhen:

– İmaak'ancen manbı. Manbıšısın otXHuniy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud dešin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe.

¹⁹ Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabıšısqa qele, telebabışed man milletis bit'al ha'a. ²⁰ Gırgınbı otXHun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. ²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otXHuniy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otXHun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılğeepç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva.

²³ I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılqəç'e.

²⁴ Mane gahlıqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıtıts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qıyxhar ıxha. ²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. ²⁶ Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı qərpqı'n ts'irbı ha'a:

– Man rı'hı'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. ²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

– Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığəç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. ³⁰ Mıtıts it'umba aa'a g'avcu, mana qərqı'niyvalin xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. ³¹ I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

– K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ılqəepç'ımee mıtıts k'ıl qooxhe. ³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe.

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ilğeebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. ³⁶ Vuk'aranbişe I'salqa miz k'yaa'a:

- Hucoone ixhes, Yiğne tanalinçine baağık xheeyib ši soot'as havaasre.

Mang'une tanalinçine baağık soot'uyn gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene mättivaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl I'saysqa İyerusalimğançe fariseyariy Q'aanunun məəllimar* abı eyhen:

² - Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbişe gıney otxhanang'a xıleppi hudyoyğal?

³ I'see manbişik'le eyhen:

- Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? ⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «*Dekkisiy yedis hı'rmət gyuvxhe*»,

«*Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»†? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «*Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva*» uvhee, ⁶ məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmət gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne

* **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun məəllimar manbı din-darar vuxha. Manbişik'le Allahee Mısa peyğambarle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebinbişisib xəp qaa'a vuxha. † **15:4** 15:4 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17).

Cuvabile heerxi, baba-dideeşin ədatı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbişde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmat giviyxhe,*

Manbişin yik'bi Zaka deş vod.

⁹ *Manbişin Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karai'dəən kar vod,*

Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbi vod»‡.

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

– Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe.

¹¹ İnsan ghalyaqa ıkkəkançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

– Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uynbı.

¹³ I'see manbişik'le eyhen:

– Yizde Xəybışeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ı'ttitğəsın. ¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbişe cok akaran bı'rq'i'nbıcab hoot'al. Bı'rq'i'ng'vee bı'rq'i'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

‡ **15:9** 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13).

- Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ixhay? ¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'əə'ənbi. ¹⁹ Pısın fıqırbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbışıka aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'ə'ən karbı manbı vod. Hidyodğılne xileppışıka insanee kar otXHunva mana əq'ə'n kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

²¹ I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. ²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbışda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha:

- Yızda Xərna, Davudna DixŞ, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ I'see məng'i's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe.

²⁴ I'see zəiyfayk'le eyhen:

- Zı saccu İzrailyne aguyn vəq'əbi xhinnene insanaaşısqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

- Yızda Xərna, zas kumag he'e!

²⁶ I'see məng'i'k'le eyhen:

Ş 15:22 15:22 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ixha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

– Uşaxaaşine xilençe gıney g'ayşu, xvaabışis k'eçvee yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabıšemee, iyeseşine sufranıla g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'i'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

– Ay zəiyfa! Vaqa xədıın inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ixhecen.

Məng'i'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglekğançe ilğeç'u, maane suvabışde sançılqa ilqeç'u giy'arna. ³⁰ Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbışıqa k'aanbı, bı'rq'i'nıbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışisqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. ³¹ Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'i'nıbışik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a.

³² I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

– Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebille yiğna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkan deş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cıgee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

³⁴ I'see manbışike qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

– Yıghıble gıneyiy sık'ıninbıd baluğar vod.

³⁵ I'see cəmə'ətık'le ç'iyel gyuv'reva eyhe.

³⁶ Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletis bit'al ha'a. ³⁷ Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançıle hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. ³⁸ Uşaxaaşileyiy yadaaşıle ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ I'sa insandar mançe əlyhəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşin acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys i'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe.

² I'semee manbışik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». ³ Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. ⁴ Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pışde insanaşe əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus

* **16:1** 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinuna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

peyğambarne əlaamatilə ğayrı medın əlaamat hağvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

⁵ Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hixan hı'ı. ⁶ I'see manbışik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe.

⁷ Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şı gıney ilydyaat'uva eyhe.

⁸ I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxa eyhen:

– Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? ⁹ Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırınğ'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniy hexxaba avxuyne gıneyna sav'u? ¹⁰ Yoq'ud aazır, yighne gıneyka ats'i'iyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee? ¹¹ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

¹² Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşe xət qa'ane karbışike ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masixh xhinne qıvaats'a

† **16:4** 16:4 Mançine hək'ee I'see ögeecadniy uvhu: «Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas» (12:40).

13 I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarimee, Mang'vee Cune telebabıŝike qiyghanan:

– İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix‡ vuşiyiy?

14 Telebabışe eyhen:

– Sanbıŝe xhineeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbıŝe İlyas peyğambarva, ŝensanbıŝe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbıŝe peyğambaraaşına nenameeva eyhe.

15 I'see manbışike qiyghanan:

– Şosqa nəxüdiy qöö Zı vuşune vor?

16 Şimon-Pyoturee eyhen:

– Ğu Vorne Allahna Dixş, Masixh vorna.

17 I'see mang'uk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, ğu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybıŝeene Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamın gucbıd ğameedxhes deş.

19 Xəybıŝeene Paççahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybıŝeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu

‡ **16:13** 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

Ő **16:16** 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. İncilee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş.

²⁰ Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

²¹ Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəəs ikkanva, maane ağsaqqalaasına, kaahinaasına ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaasına xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebid'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

²² Pyoturee I'sa sık'ırta şaqana qıkkı eyhen:

- Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylece!

²³ I'semee Pyoturuk'le eyhen:

- Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

²⁴ Qiyğa I'sa Cune telebabışilqa sak'ı eyhen:

- Şavusiy Yızda teleba ixhes ikkan, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen.

²⁵ Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yızdemee i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda.

²⁶ İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee? ²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkne nuree malaaikaaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçıl-alla gexhan

qeles. ²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paççahiyvalika qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masixh Mısa peyğambarkayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yixhille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturiy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar deşde suvalqa ıqeebaç'e.

² Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. ³ Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. ⁴ Pyoturee eyhen:

- Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ıkkaxhee, zı inyaa xheбилle paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyasıs.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ıkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alix-hxhe!

⁶ Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəpq'ı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. ⁷ I'sa manbışisqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeep-xhe, qı'məəq'ənvə» eyhe. ⁸ Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı vuşucar g'ece deş.

⁹ Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyın şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva†* eyhe?

¹¹ I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

- Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ikkan. ¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yığbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'ıts'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cinaşe aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışil gyu'ur ¹⁵ eyhen:

- Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa hu-voyxhar. ¹⁶ Zı mana Yiğne telebabışisqaniy arı, manbışisse mana yug qa'as əxı' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

- Yəqqı'le qıkkəepç'iyn, inyam deşin ine gahılıyn insanar, Zı mısılqameene şokanacar

* **17:9** 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.
† **17:10** 17:10 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinik'le gadeyne adğançe qığeç'eva əmr haa'a. Manıd qığeç'en. Gader mankecar yug qexhena. ¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbişe qiyghanan:

- Nya'a şasse man qığahas dəxi'?

²⁰⁻²¹ I'see manbişik'le eyhen:

- Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ınna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix insanaaşine xılyaq qelesda gah k'ane qooxhe. ²³ Manbişer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

²⁴ Manbı sapk'il Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

- Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dişde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

- Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paçcahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbişikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

26 Pyoturee «Menne cigaynbıŝikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

– Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbıŝe nalok'bı qele deşud. 27 İnyaabın insandar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybıŝeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

1 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Xəybıŝeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yl'q'nee ulyozar ha'a. 3 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybıŝeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkerç'es vəəxəs deş. 4 Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ıkdekka, Xəybıŝeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. 5 Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. 6 Zalqa inyam ha'ane k'ininbıŝda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

7 İne dyunyel pısede yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü ı'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'ıyng'ulqame ver ooxas. 8 Yiğne xılen, g'elin ğu pısede yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı daęetęe. Qık'uyle qiyęa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xılekayiy q'öne g'elika ğırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhuliyle nımeexheeyid yugda eyxhe. 9 Ğu, yiğne ulen pısede yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu daęepęe. Qık'uyle qiyęa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa ğırgıne gahbışıs huvorxhuliyle nımeexheeyid yugda eyxhe. 10-11 İne k'ınınbışıqa nenacar ooęanęe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaaikaaşık'le xəybıřee Yizde Dekkın aq'va ğırgıne gahbışıl g'ecen.

Avgıyne vəq'əyna misaala

12 şosqa nəxüdiy qöö? şavuqame vəř vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as ı'qqəs dışde? 13 Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'ınıyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. 14 Məxdıd vuşde Xəybıřeene Dekkis, mane k'ınınbışda sacar agu ıkkan deş.

Bınah haa'ana çoc

15 Yiğne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man ğırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad

əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. ¹⁶ De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn ğırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiğ' he'ecen. ¹⁷ Mang'vee mane insanaaşilid k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiğnemee nalok'bı sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. ¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as has-sarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. ¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee man-bışis ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. ²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

²¹ Mane ğahl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

– Yızda Xərna, çocəe zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahile ilğeç'es ikkan? Yighne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

* **18:17** 18:17 nalok'bı sa'ana: Mane ğahl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane ğahl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy ğyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeysniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneiy ilyaaka.

- Zı vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqees yights'alyna (7x70). ²³ Mançil-allab, Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, paçcahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. ²⁴ Paçcahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant† borcnana arayle. ²⁵ Mang'uqa qelesın kar dexhal-alla, paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun girgın karıd massa huvu borc qelecen. ²⁶ Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı girgın sak'al ha'asın». ²⁷ Paçcahna nukarılqa rəhi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe. ²⁸ Mana nukar g'aqa qığeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. ²⁹ Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, girgın zı sak'al ha'asın». ³⁰ Mang'us məxüd ha'as ikkiykan deş. Mançil-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. ³¹ Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'in cok'le g'acuynbı paçcahıs yuşan ha'a. ³² Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karai'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yiğın borc hakkal hı'i dişde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhi'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rəhi'm haa'as vəəxəs dişdiy?»

† **18:24** 18:24 Talant: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ixhvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy ha'as əxən.

³⁴ Mançike paççahıs qəl vuxha, gırgın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbişde xılyaqa qele.

³⁵ Vuşde girging've vuşde çocaaşe h'iynbı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybışeene Dekkeyid şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheyeva qiyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galileyeençe qığeç'u İordan damayne şargılıyne Yahudeyeeqa ayk'an. ² Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys i'xəsva qiyghanan:

– Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Nya'a, şu qətqı' dişde, İpxhıning'vee ts'eppiykecab «adamiyiy zəiyfa ipxhun»†.

⁵ «Mançil-alla insanee dekkıy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva»‡. ⁶ Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançil-allad hasre Allahee at'iq'an h'iyn insanaaşe curma'acen.

⁷ Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

* **19:3** 19:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha.

† **19:4** 19:4 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (1:27).

‡ **19:5** 19:5 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (2:24).

- Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe»?

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

- Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüd deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxiyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhinnevar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hidey'iycad mançile yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı man uvhuyn ğırğıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbıb vobınbı, insanaaşə məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeene Paççahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseyyiy əxə, mang'veeyid he'ecen.

I'see uşaxaaşis xayir-düə hoole

¹³ Mane ğahıl insanaaşə I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl gıxhxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabı eyhe ıxha. ¹⁴ I'seemee manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqqa! Xəybışeena Paççahiyvalla məxbınbışda vob.

15 I'see manbısilqa xıl gıxhxı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

16 Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

– Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exir ixhecenva?

17 I'see mang'uk'le eyhen:

– Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına ı'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmırbışıl k'ırı alıxhxı, Mang'vee eyhen he'e.

18 Mane insanee I'sayke «Nene əmırbışilyneva?» qidghın ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

– *Gimek'a, zina huma'a, sixbı huma'a, hudi'tyn karai'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,*
19 *dekkısiy yedis hı'rmat gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan.*

20 «Zı man gırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

21 I'see eyhen:

– Vas yiğın gırgın işbı yugunbı ıxha ıkkaxhee, hark'ın yiğın gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşınbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

22 Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

23 Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uyle rəhətəda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen g'ayxhı, telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan:

- Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqa ilyakkı eyhen:

- Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahıssemeə ha'as dəxən kar deşin.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

- Haane, şı gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançil-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna DixŞ Cune nurune taxtil gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtil gyuv'aras. ²⁹ Şavaayiy Yızdemeə xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışısdə ı'mı'rıb mang'una vuxhes.

T'ımillıǵne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppiynbışin gellesınbı, nekke qiyğiyınbı vuxhes, nekke qiyğiyınbı tseppiyınbı vuxhes.

Ş **19:28** 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqquee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxhık'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

20

1 Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyesiyy miç'eeqana cune t'imillığeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. 2 Mana işçeeşika yığisiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imillığeeqa g'uxoole. 3 Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. 4 Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda». 5 Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yits'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. 6 Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yiğ iş dena ulyobzur exha qa'a?» 7 Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe.

8 Exha qexhemee, bağıne iyesee cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abıynbışda qevle». 9 Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşis sa nuk'rayn pıl hele. 10 Ts'eppa abıynbışisqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışisıd sa nuk'rayke pıl qele. 11 Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyesiylena haa'a giviyğal. Manbışe eyhe ixha: 12 «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu verığık avub nekke dağamne

gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu». ¹³ İyesee manbışde sang'us inəxdun alidghınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdiy yuşanxha? ¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa ariyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ıkkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviyykan?» ¹⁶ Həməxübıb nekke qiyğiynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbıb nekke qiyğiynbı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalimqa əlyhəəmee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

¹⁸ – Həşde şı İyerusalimqa ılqəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xılyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkanva yuşaneepxhes. ¹⁹ Manbışe Mana menne milletbışde xılyaqa demalqa gıxhhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebid'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

²⁰ Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ıxhes.

heqqan. ²¹ I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen.

²² I'see eyhen:

- Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe. ²³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbıyayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

²⁴ Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. ²⁵ I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

- Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. ²⁶ Şu məxüd hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen.

²⁷ Vuşde yı'q'nee ts'erriyına ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. ²⁸ İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq't'ng'us işix qalya'a

²⁹ I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle. ³⁰ Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa

ı'lğöəva g'ayxhımeə «Yişda Xərna, Davudna Dix†! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'irbı ha'a.
³¹ Cəmə'ətın manbışik'le nımeə nıq'bı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'irbı ha'a. ³² I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Hucoone Zı vuşdeməe he'e, hucoone şos ıkkən?

³³ Manbışe eyhen:

– Yızda Xərna, şas ıkkənan yışde uleppışik'le g'acecen.

³⁴ I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbışde uleppışik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nıbışde uleppışeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalımısqa hıviyxharne cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, ² eyhen:

– Ögilyne xıveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'iməecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ıkkənva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ıkkees hassarasınbı.

† **20:30** 20:30 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüdə peyğambaraşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

4 Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

5 «İyerusalimeene milletık'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor.

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıxı'yxəne əmələl,

Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».*

6 Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. 7 Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalinbı adaççe. Mançil oğançer I'sa giy'ar. 8 Maqa sabıyne gellesınbışe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yi-vaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. 9 I'sayle ögiyl, yi'q'əl əlyhəənbişe ts'ırbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

– Hosanna†Davudne Dixes‡!

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vux-henava!

Nekke axtıne xəybışee hosanna! §

10 I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe.

11 Cəmə'ətınıd eyhe ıxha:

* **21:5** 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † **21:9** 21:9 Hosanna: Cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha.

‡ **21:9** 21:9 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § **21:9** 21:9 Manva Zaburee otk'un (117:25-26)

– İna Galileyayne Nazaret şahareençena I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane mähleence g'ee'ebaşşe

¹² I'sa Allahne Xaane mähleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışin istolbı, qı'nerker massa helenbışin riyadbı alyt'ik'al hı'ı, ¹³ eyhen:

– «Yizde xaan do düəyn xav ixhesva»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane mählee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nıbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane mählee «Davudne Dixes hosannava!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'iyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'ırbı g'ayxımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. ¹⁶ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

– Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qığeç'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İnciler t'lydəəna inciliyna yiv

¹⁸ Qinne yiğil miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almeə, mısniy qıxha vor. ¹⁹ Yəqqı'ne

* **21:13** 21:13 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7).

† **21:16** 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çisqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eleye gayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

- Hasre val sayib meyva ilymaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana.
²⁰ Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepsha eyhen:

- Nimee zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha derya-heeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesin.

²² Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin.

Şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

²³ I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşin ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepsha eyhen:

- Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır?
 Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele:

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghiniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. ²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaşeniy?

Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. ²⁶ «İnsanaaşeva»

uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen:

– Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

– Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ikkan deşva» eyhe. Qiyğalemee fıkır badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qqənava» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ikkanan ha'a?

Manbışe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıyiy‡ gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fıkır badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

‡ **21:31** 21:31 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyesee t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır alya'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anan ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar alya'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxhirmee, mang'vee cun nukarar culqa gyoox-hana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ıxoole. ³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yığbı exa. Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqa hoole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sık'ılbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbışıkıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşık hı'ıyn ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbışisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbışis naş qex-heva» uvhu. ³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkın in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». ³⁹ Manbışe mana aqqı t'imilene bağeençe qığavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyeyiy arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucoonıyxan ha'as?

⁴¹ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbışisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbışe qevlecenva.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qəttq'ı' dişde:

«*Ustadaaşe dağepçina g'aye*

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'il.

Mana Rəbbina iş vuxha,

Şi mançile matteepxhaynı.»§

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletisqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayıy mana g'a'aypxhib hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'inbişik'leyiy fariseyaaşik'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxımee, manbişilqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbişis Mana aqqas ikkiykıneeeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

22

Davatbişde hək'eena misaala

¹ I'see manbişik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ixha:

² – Xəybişda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcahee dixes davatbı ha'a. ³ Mang'vee davatbişeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ixoole. Qopt'uluynbişismee ables vukkiykan deş. ⁴ Manke paçcahee cun mebın nukarar

§ **21:42** 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * **21:45** 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbişiqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, congariy medın koki'iyın həyvanarid gyatt'uyınbı, gırgın hı'iyın, davatbışeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançıl bacit deepxha avayk'ananbı cone işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone çolbışeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alişşu massa heles. ⁶ Avxuynbışemee qelas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paççahıs mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbışda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynbı. ⁹ Həşde şu yəq'ıbı ilekkane cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararıb havayk'ananbı. Manbışısqa yəq'ıl-q'ıt'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşe gyayts'en. ¹¹ Paççah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışıs sik'ıyn tanalınbı ilydyı'ına sa insan g'ece. ¹² Paççahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xıleppı ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö

ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

¹⁵ Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'slähətbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva.

¹⁶ Manbışe irodianaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qorkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe.

¹⁷ Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkanee, deşxhee dişee?

¹⁸ I'sayk'le manbışıqa kararı'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axxha eyhen:

– Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys ı'xiyxə?

¹⁹ Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle.

²⁰ I'see manbışike qiyghanan:

– Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un?

²¹ Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbışik'le eyhen:

– İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

* **22:15** 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha.

† **22:16** 22:16 İrodianar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antipayka Roma imperiyeyn sura aqqaqqa ıxha.

22 I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'anabı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

23 Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar‡ abayle. Manbişe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaaşe I'sayke qiyghanan:

24 – Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'i, çocus nasıl haa'as vukkan»Ş.

25 Yighıyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'i uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'i.

26 Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen.

27 Gırgıng'ule qiyğa mana zəıyfar qeek'ana.

28 Hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhemee mana yighne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'i'n adamer vuxha.

29 I'see manbişis inəxdun alidghınıy qele:

– Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş.

30 İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaiکار xhinne vuxhes.

31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva

‡ 22:23 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeesiine ədatbışıqa gyuv'ur-ozı qeebaxhe vuxha deş. Manbişe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'ee ıxha. Saddukeyaaşe malaaiکاریy cınar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbişe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva inyam ha'a ıxha deş. § 22:24 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6)

uvhiynçine hək'ee şu qətqı' dışde: ³² «Zı İbrıhımna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?»* Mana hapt'ıynbıŝda deş, üç'übınbıŝda Allah vorna.

³³ Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

³⁴ Fariseyaaşik'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. ³⁵ Mane Q'aanunne mə'əllimaaŝine sang'vee I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

³⁶ – Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.»† ³⁸ Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. ³⁹ Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne»‡. ⁴⁰ Gırgına Q'aanuniyŝ peyğambaraaŝın uvhiybı mane q'öne əmirəke giyğal.

Masixh Şavna Dixne?

⁴¹ Fariseyar sacigeeqa sabıyng'a I'see man-bıŝıke qiyghanan:

* **22:32** 22:32 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6) † **22:37** 22:37 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5) ‡ **22:39** 22:39 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18) § **22:40** 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat).

42 – Şosqa nəxüdiy qöö Masixh* vuşune vor?
 Mana Şavnə Dixne?

Manbışe «Mana Davudna Dixva†» eyhe.
 43 I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne
 Davudee Masixhık'le «Yizda Xərnava» eyhe:

44 «Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen:
 Yizde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»‡?

45 Davudee Mang'uk'le «Yizda Xərnava» eyhex-
 hee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

46 Mançin alidghıniy I'says şavussecad qeles
 əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı,
 Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23

*I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne
 mə'əllimaaşine hək'ee xabar hoole*

¹ I'see cəmə'ətık'leyiy Cune telebabışik'le ey-
 hen:

* **22:42** 22:42 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **22:42** 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. ‡ **22:44** 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1).

2 – Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaşe* Mısayne doyułe xət qa'a ıxha. 3 Şu mançıl-allad manbışe eyhençil k'ırı alixxhı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. 4 Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'ələqa iliyxhe. Come man xev cigeençe ı'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub ı'ğviykar haa'a deş.

5 Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançınemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xıliy qa'a†. 6 Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeeyiy sinagogbışee‡ nekke qoma gyuv'aras, 7 maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cök'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ikkiykan.

8 Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançıl-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hıma'acen. 9 Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançıl-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. 10 Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. 11 Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 12 Vucecar vuc axtı qa'ana

* **23:2** 23:2 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı din-darar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **23:5** 23:5 Cühüt'yaaşe düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa sıı lıgeeqayiy xılelqa iyt'al ıxha. Manbışe sayid Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalinçine sivek bağar giyts'an ıxha. ‡ **23:6** 23:6 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar
Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an
Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu
Xəybışeene Paçcahiyvalin akkabı insanaaşine
aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş,
ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an
Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebi-
deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan
sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'ımeeyir, şu
məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs
avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu
eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'iysar,
man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane
k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». ¹⁷ Ay
ək'el deşin bı'rq'ı'nıbı! Allahne xaadın
k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne,
man k'inəəğə muq'addasın ha'an? ¹⁸ Şucad
meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane
cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe
deş. De'eş, ablya'ane q'urbanılqan k'in
g'assireene, man eyxhen». ¹⁹ Ay bı'rq'ı'nıbı,
q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an
cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an?
²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'iysarang'vee,
mançılqayiy mançilyne gırgıne karalqacad
k'in g'iysar xhinne eyxhe. ²¹ Allahne xaalqa
k'in g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine
Arıng'ulqad çikana k'in g'iysaran xhinne eyxhe.
²² Xəybışilen k'in g'iysarang'veeyid Allahne

taxtılqaniy mançil Gyu'uring'ulqad k'in g'iysaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şyuyutna, zirayna yits'inçina sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'in işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee inid ha'askaniy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkırbacab k'öögə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalika, mıssıne uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed məttı qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayiy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışika gyavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'ece.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışil mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a.

³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine

gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». ³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. ³² Məxüdxheene, babadideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas? ³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes. ³⁵ Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuayne insanaaşına ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalimik qixhasde divanık geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışik avqa saa'anbı xhinne Zas yığın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ikkiykın deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuka Qarıng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyaaamatılqasse hucoo ixhesvayiy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane mähleence qıǵeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbıšis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

– Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

– Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbıšis inəxdun alidghınıy qele:

– Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qıǵmaa'acen. ⁵ «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qıǵaa'as. ⁶ Şok'le muhariba əəva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ıkkın. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun.

⁷ Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qixhes. Sassa cigabışee mısvalybı ixhes, ç'iyebı ıǵiykaras. ⁸ Man gırgın «*k'oybı giyǵalanbıva*»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce

* **24:8** 24:8 K'oybı giyǵalanbı: Məxüd I'see medın dyunye giǵalasva eyhen.

qepxhes, manbişe sana-sanbı duşmanaasına xıyaqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbişe geebbı yəqqı'le qığaa'as. ¹² Pisvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykınıy k'il qıxhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybışde Paççahiyvaline† hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne millet-bışılqa mana xabar hipxırmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla*»‡ g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), ¹⁶ yahudeebınbı manke suvabışılqa heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalya xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalınçılqava xaaqa sımiyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbışıl əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayiy Şabbatne yiğılqa§ gimexhacen. ²¹ Mane yiğbışıl məxdın divan qıxhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. ²² Man yiğbı cit'a qıdı'iybnıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee

† **24:14** 24:14 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxe. ‡ **24:15** 24:15 İnexüd Daniyal

peyğambarne kitabee otk'un (9:27). § **24:20** 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaasına ülycümün yiğıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkavaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un.

g'əvnxüynbışil-alla man yiğbı cit'a qa'as.

I'see Cune sark'uliyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançil haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbışe ç'ak'ın əlaamatbıyiy gorsatmabı hagvas. Manbışis g'əvnxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Mançil-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançilqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl ı'xı'mee garbıl g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, sıyk'almee ixhes. ²⁸ Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbışil qıtxhuyne divanıle qiyğa,
«Veriğ avqas,
Vaz k'yooçes,
Xənebi k'yoharas,
Xəybışeedın guchı t'ğiykaras».

³⁰ Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbışik'le *İnsanna Dix xəybışeeene buludbışil*† xəne gucukayiy nuruka qöo g'aces. ³¹ Məng'vee Cun malaaikar g'axuvles,

* **24:27** 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

† **24:30** 24:30 İnəxüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

malaaikaaşed gaçeence qıǵөөne it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ıl k'ane qexheva şok'le ats'axhhen. ³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahıyın insanar əlyhəssacad man gırgın kar ixhes. ³⁵ Xəybıyiy ç'ıye əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş.

³⁶ Man yiğ mısaiyiy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaaikaaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. ³⁸ Q'ıfrımıle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaşe otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhə vuxha. ³⁹ Q'ıfrım qabı manbışın gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alasnang'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alərçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alərçesda.

⁴² Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ Şok'le innıd ats'axhxe, xaane iyesiyk'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy.

44 Mançil-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

45 Nukaraaşis cine gahıl otXHuniy helecenva, manbışil ooqa iyesee gıxhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? 46 İyesiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! 47 Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. 48 Hucooniyxan ixhes manacar nukar pısdə ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebışee qales deşva» uvhu, 49 giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'ıyanınbşıka otXHun-ulyoğa. 50 Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı, 51 mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbışika sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silibı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

1 Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'i. 2 Mane içeeşına xhoıyre ək'elikana, xhoırer bəç'ər kar yeexhe. 3 Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. 4 Ək'elikanbışemee bazırbışika sacigee, q'ışıd

* **25:1** 25:1 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hidiyxharva, manbıñın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı.

⁶ Xəmnə yı'q'nəe «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qıǵeepç'eva» ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içerşin gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a gıvıyǵal. ⁸ Bəç'ərne içeəşe ək'elynanbışik'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yışın bazırbı k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane içeəşe eyhen: «Deş hele, şı yışde q'ışıke şosud huvee, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbışıke alışşe». ¹⁰ Manbı q'ış alışşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içıyməe, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cıgeeqa ikkeepç'i, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qıyǵa bəç'ər içer qabı «Yışda xərna! Yışda xərna! Şasıd akka eeqeva!» eyhe. ¹² Tsumee manbışik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançıl-allab muǵurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yıǵıd, sə'ətıd ats'a deş.

Amaanatne pılınə hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qıǵəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qıǵeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee manbışıs sik'i, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant† pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ixhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne

† 25:15 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ixhvolle (15) senna yugba iş hav'uyng'ussenıy haa'as vəxəna.

işeeqa gixhxi, mançilqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid hēməxüd hı'ı, mançilqa q'ölled hexxa'an. ¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xilece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iyeyiy sak'ı, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançilqa xholled hexxi'ıyn». ²¹ İyeseey eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gixhxhes. Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançilqa q'ölle talantıd hexxi'ıyn». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'ıyne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuıyne cıgeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərq'ı'n, mançil-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'ıyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna,

pisda nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvxi'yne cigeençe qıviyşalna, udyoozuayne cigeençeb saa'anava? ²⁷ Manke ğu, zı huvuyn pıl faizısxheeyid huvu, zı qalesse yizdeme hexxa'askanniy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuqayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa ğırgın hexxalika ixhes. Şavuqayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd ğ'ayşesın. ³⁰ Mana nişiscar kararı'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes».

Nekke qiyğiyn məhkama

³¹ İnsanna Dix‡ Cune ğırgıne malaaikaasıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł ğuaras. ³² Ğırgın milletbı Mang'une öğiyılqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışike cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

³⁴ Mane ğahıl Paççahee Cune sağne suralınbışik'le eyhesın: «Yizde Dekkee xayirdüə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhıniyng'acad şosva hav'una Paççahiyvalla ğırgıne ğahbışiscab şos alept'e. ³⁵ Zı missıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ğhal-miz xhyanika ğyotxhanang'a şu Zas xhyan

‡ **25:31** 25:31 İnsanna Dix: I see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah ğırgıne milletbışda xərna ixhes.

huvu, Zı menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yizde tanalqan kar huvu, Zı ık'armee, şu Zaqa ilyaakiynbı, Zı zindaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». ³⁷ Manke qopkuynbişe Mang'uke qiyghanasın: «Yişda Xərna, Ğu mısane mıssıra axu, şi mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısane şak'le Ğu ık'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?» ⁴⁰ Paççaheemee manbişik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us hı'iyn, Zas hı'iyn xhinne eyxhe».

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralinbişik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yizde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisısiy çine malaaıkaaşis qı'iyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. ⁴² Manıd Zı mıssırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, ⁴³ Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbişed qidghın ha'asın: «Yişda Xərna, mısane şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zindanee g'acu, Vas ıkkanan hidi'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbişis inəxdun alidghiniy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us man

hidıyı'ıva, Zak hı'iyn xhinneead eyxhe».

⁴⁶ Manbıışis gırgıne gahbıışısa cazaa hevles, qopkuynbıışısmee gırgıne gahbıışısa i'mı'r hevles.

26

I'sa gik'as ıkkın

¹ I'sa yušan hı'ı ç'əvxhamee, telebabıışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yığile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbıışde xılyaqqa qeles.

³ Mane gahıl kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. ⁴ Manbıışe fı'ı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yušaneepxha. ⁵ Manbıışe eyhe ıxha:

– Man saccu bayramnang'a hidya'as, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəiyfee I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şimonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xıly'aad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee

* **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbıışda xərna ixhes.

man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişisne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir gıranda massa huvu, çike ixhayn pılıd kar deşinbışis heles ixhesinniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, man-bışik'le eyhen:

– Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemeə yugna iş hav'u. ¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbışil şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışil şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı. ¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ıkkanne cigee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qiyele'esda, yıcee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yits'ıq'vəne (12) telebayke, Kar-ıotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen:

¹⁵ – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles?

Manbışed mang'us xhebts'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yığile Yahudee I'sa manbışde xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğiyın otXHuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadıyne gıneybışde bayramne ts'ettiyne yığıl, telebabışe I'sayke qiyghanan:

– Vasın exhaliysın Peesaxın otXHuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışika sacigee Peesax yigne xaa algahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. ²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılqa savayle. ²¹ Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xıyaqa qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

– Yızda Xərna, zı deş ho'oçee?

²³ I'see eyhen:

– Zaka sacigee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xıyaqa qeles. ²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xıyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xıyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan:

– Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

– Manva ğucad uvhu!

²⁶ Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışis huvu eyhen:

– Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışisqa quvu eyhen:

- Mançeence gırğing'vee ulyoğe! ²⁸ İna Yizda eb vob, insanaaşine geebne bınahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. ²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paçcahiyvalee şoka sacigee ts'edın ulyoğasde yığılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'iyñçike ulyoğas deş.

³⁰ Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

³¹ Qiyğa I'see manbışik'le eyhen:

- G'iyna xəmdə vuşde gırğing'vee Zı g'alerçesdava otk'un:

«Zı Çobanı ı'xəs,

Syuruneedin vəq'əbıd heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'iməeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alidghıniy qele:

- Gırğing'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş! Telebabışde gırğing'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

- Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

‡ **26:31** 26:31 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. ³⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yizin rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sık'ırıra şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a:

- Dek Yizda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen!

⁴⁰ I'sa telebabışisqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

- Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? ⁴¹ Qopkune yəqqı'le sıvmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

⁴² I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:

- Dek Yizda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen.

⁴³ I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ıxha deş. ⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an. ⁴⁵ Qiyğa I'sa telebabışisqa sak'ı eyhen:

- Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqa qele. ⁴⁶ Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöö vor.

I'sa aqqaaqqana

⁴⁷ Yitsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ilıncnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy mil-letne ağsaqqalaaşe g'axuvuynbı vuxha. ⁴⁸ I'sa manbışde xıyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy:

- Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a.

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke I'saykane sang'vee g'ilınc hı'tdidxı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena i'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. ⁵² I'see mang'uk'le eyhen:

- G'ilınc cigeeqa gıxhxhe. G'ilınc xıyaqa alyaat'uyın gırğınbı g'ilıncikecab hapt'as.

⁵³ Deşxhee, vasqa həməxüdee qöö Zasse Dekkıkee kumag heqqas əxəs dişdiyhan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'ıq'vəne (12) legionıle geed malaaikarniy g'axıles. ⁵⁴ İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdniy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

⁵⁵ Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen:

- Nya'a g'uldurulqa vüqqənı xhinne g'ilıncbışikayiy dalbışika Zı aqqas abı? Zı yığs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı

aqqı deş. ⁵⁶ İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'uniybışee, otk'uniynbı ixhecenva eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alerçu, heerpxı avayk'ananbı.

I'sa xərne kaahınısqa Kayafısqa ikkeka

⁵⁷ I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle.

⁵⁸ Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşika giyar.

⁵⁹ Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureneŞ gırgıng'vee I'sa gik'asdeme horbışika Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha.

⁶⁰ Horbışika aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışıs ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığeç'u ⁶¹ eyhen:

– Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

⁶² Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen:

– Manbışe Yiğne hək'ee eyhençıs nya'a Ğu cuvabcad qidele?

⁶³ I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan:

– Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masixh Ğune?

⁶⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

Ş **26:59** 26:59 Aali Şuura: mane gahl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

- Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbişil qööcar g'aces*.

⁶⁵ Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qıtaxı'ı eyhen:

- Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'iyın kufur şok'led g'ayxhiyn! ⁶⁶ Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbişed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. ⁶⁷ Mankecabıb giviyyəlanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı i'xiyxə. Sassanbişe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı i'xiyxə ⁶⁸ eyhe ixha:

- Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaaiy Vas i'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

⁶⁹ Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

- Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷⁰ Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

- Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

⁷¹ Qiyğa mana akkabışisqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

- İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

* **26:64** 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

⁷² Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

⁷³ Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

– Hək'erar ğu şenbışda vor. Manva yiğne yuşan hı'iyncadıd eyhe.

⁷⁴ Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'inyıd g'assır, eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahılıyb dadal hook'a. ⁷⁵ Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatısqa ikkekka

¹ Miç'eed qıxhamee, ğırğıne kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe. ² Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqqa qele.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

³ I'sa mering'une xılyaqqa quvuyne Yahu-dayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hı'iyñçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir

* **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gixhıhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u.

deşda İnsan gik'asva vuşde xılyaqa quvuva» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gi-vayxanna. ⁶ Kaahinaaşine ç'ak'inbışe mang'vee dağı'ıyn pıl sı'ı eyhen:

– İna ebake quvuna q'iymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'eeplxhesin, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe.

⁸ Mançil-allad, mane cigayk'le g'iyınyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybışe Mang'us gyuvxhuna q'iymat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı ¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yahudeeşına Paççah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe.

¹² Kaahinaaşine ç'ak'inbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see nıq'cad qığayhe deş. ¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

– Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

14 I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghıniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

15 Gırıgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna. 16 Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. 17 Mançil-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkın? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane?

18 Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalın cune xılyaqa quvuva. 19 Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele:

– Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

20 Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. 21 Pilatee manbışike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

22 Pilatee manbışike «Masıxhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde gırıgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

23 Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan.

Milletinmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!»
sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatik'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xıleppi hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghınıy qele:
– Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqıbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qelewa eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle.

²⁸ Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş aly'a'a. ²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə.

³¹ Mana demalqa gixhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa givaxanasın çarmıx haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. ³⁴ Mang'us

ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'i'iyile qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. ³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'i'ıva otk'un gıxhxı ıxha. ³⁸ Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağıliy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attıxhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gıxhxı eyhe ıxha:

⁴² - Məbınbı g'attıvxhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attıxhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızır, Allahısır Mana ıkkaxhee, hasre g'attıxhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'i'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'ırıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen:

– İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une għalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbışemee eyhe ıxha:

– Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığeç'een. ⁵¹ Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınna örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe‡. Ç'iyebı ı'ğiykar,

ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı. ⁵³ Manbı I'sa üç'ür

qıxhayle qiyğā, nyaq'vbışeence qığeepç'i muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğā ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar,

maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile

g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğā ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile

† **27:46** 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2). ‡ **27:51** 27:51 Mane örtyugun Allahne xaadın inekke muq'addasın ciga cura'a ıxha. Allahıka mugavilenana q'utye, mane perdeyka curı'iyne cigee vooxhe vuxha. Maqa senee sa yəqqees, xərne kaahınile ğayrı şavussecar ikkeç'es əxə ıxha deş. Mançine hək'ee, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee qətqəs eyxhe (26:31-35).

it'umba qəpəq'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha.

⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qəxhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'in, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. ⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, mөttine kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxhı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramyiy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'inbıyiy fariseyarŞ Pilatne k'anyaqa sabı ⁶³ eyhen:

– Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». ⁶⁴ Mançilallab əmr hee'e xhebid'esde yiğılqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletık'le «Mana hapt'ıynbışde

Ş 27:62 27:62 fariseyar Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha.

yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pisin ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

– G'aravulyçerib alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ikkan, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəone cigeene g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. ² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı i'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəone cigeena g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha. ³ Malaaiik yic ts'ayilpanık, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. ⁴ Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpqr'i'niyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva.

⁵ Malaaikee zəiyfeeşik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'itsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay. ⁶ Mana in-yaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. ⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı. ⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığeç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhılıbışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən! Həpk'in Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

- Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'iməe Mang'une telebabışe abı Mana qöqüna». ¹⁴ Mana gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'iyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yigilqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'slähət

¹⁶ Yits'issar (11) teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuynə suvalqa avayk'an.

¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabıb şakkalycab aaxva.

¹⁸ Manke I'sa manbışisqa qıxha eyhen:

- Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xılyaqa quvu. ¹⁹ Mançıl-allab hapk'ın gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuka xhineeqa k'yoof'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. ²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyın xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgıne gahbışıl şoka ixhes.

Tsakhur
Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language
of Azerbaijan

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1